

לא לדוש בגולן אלא בלבנון

אהרון אמיר

"הנה הנני, העיר האומללה, מתפלשת בהריונותיה,
אזרחי מתים... אתם העוברים על פני, בכו למרגורלי
והזילו דמעה לכבוד בריטוס שאיננה עוד".

— משורר אלמוני מן המאה השישית

בשולי צפון-מזרחה של מדינת-החלוקה ומטרידים את דייגי חולתא, גינוסר וטבריה, והיטב חקוקים בתודעתם פרקי עוז וגבורה שרשמו לוחמינו בדמם על סלעי-בזלת קשוחים של אותה "רמה" הן ביוני 1967 והן באוקטובר 1973. לא לחינם נקשרו לסלעים הללו שמות שהיו לסמלים ולמופתים לדור שלם של ישראלים כדוד אלעזר ("דדו"), רפאל איתן ("רפול") וקהלני. מכאן גם ההכרה המוצקה שראש-מעייניהם של הסורים הוא "לקבל (או לכבוש) בחזרה את הרמה", ובכלל זה כתר-החרמון — כמו גם את חוף הכנרת ואת חמת-גדר.

ואמנם אין ספק שהנשיא אסד שומר טינה לישראלים על שקרעו את הגולן מגופה של סוריה, כשם שהוא ממאן לשכוח את האיום הנשקף לדמשק מן העין הצה"לית הפקוחה עליה ממרומי חרמון ומן התותחים המטווחים אליה, מן הסתם. ברור גם שיראה עצמו "כוכב עליון" בזירה הלאומית, האזורית והבינלאומית, אם יוכל לזקוף לזכותו את סילוקם הקרוב והמוחלט של אזרחי ישראל וחייליה כאחד מהגולן הכבוש. אולם בשום-פנים אין לראות בזה את הפרי העיקרי שהוא חווה לו מ"התליך-השלום", שמבחינתו החל עם הצטרפותו לקואליציה שיזם הנשיא בוש נגד צדאם חוסיין ב-1990, ואולי אף עם ביטולו של הסכם-השלום שנחתם בין ישראל ללבנון ב-17 במאי 1983. לא כי: מצד האינטרסים והשאיפות (העמוקים, "ההיסטוריים") של סוריה, של מפלגת הבעת' ושל אסד כמנהיג המדינה והמפלגה, פרי-ההילולים, פרי-המגדים המבוקש, הוא ההכרה הסופית באדנותה המעשית של סוריה בלבנון; של דמשק בבירות.

"אחדות" סוריה ולבנון

ומרתם של קברניטי דמשק לשליטה מלאה על לבנון לא מן האוויר היא קלוטה. אין היא המצאה בעתית כשם שאיננה פרי דמיון שרירותי. גם יש לזכור כי בתקופות עתיקות יותר אמנם כלל המושג "סוריה" את כל השטח שבאיחודו דגלו חזיה של "סוריה רבה", לדורותיהם

הראייה המדינית הישראלית מפורסמת באתנוצנטריות שלה. על רקע עסקי הפוליטיקה של האזור, שלמורת-רוחה ולגודל תמהונה נמצאת ישראל שקועה בהם עד צוואר, נראה כאילו לוקה היא פשוט בקרתנות צרת-מוח שאין לה תקנה. כך גם בבואה להתגדר בחזון חדשני, "פלורליסטי" ומסעיר כגון זה של מזרח-תיכון-חדש. צד אחר של אותו מטבע — ואם תרצו: צד משלים — הוא התלישות מן המציאות הפסיכולוגית של המזרח.

כנגד מה אמורים הדברים?

כנגד התמקדותו של ה"שיח" המדיני הישראלי, הרשמי והאופוזיציוני כאחד, בשאלת הגולן, בחינת ציר עיקרי ל"התליך השלום" הנוכחי במגזרו הצפוני. כך אפוא הוויכוח הפנימי בציבוריות הישראלית יוצא מתוך הנחה שמבחינתנו שלנו נגזר עלינו/אסור לנו (מחק את המיותר — א"א) לוותר על אותם 700 קמ"ר עלובים/יקרים (כנ"ל — א"א) ברמת-הגולן, שמקץ 28 שנה לניצחון של יוני 1967 נאחזו בהם, בצד 15 אלף דרוזים "ילידים" מבוססים, 12 או 13 אלף ישראלים, העושים חיל, פחות או יותר, בענף היין, או בחקלאות טיפוסית לאקלים צפוני צונן (תפוחים, דובדבנים ואוכמניות), וכן בגידול בקר לבשר או בניצול "תיירות השלג" הישראלית בעונתה. הוויתור על נכס צנוע זה הכרחי (או פסול) מפני שבעיני סוריה, או מצביאיה, או תגריה, או שליטיה, אין תנאי חיוני יותר מ"החזרת הרמה" להשלמת משטרו הבעתי של חאפז אל-אסד עם מדינת-ישראל (או "הקיום הציוני") ו/או להפסקת המתחים והאבדות בגבולו הצפוני.

כך חושבים ודוברים הישראלים, מקטון ועד גדול, בין שהם "חומדי שטחים" ויהי-מה, ובין שהם "צמאי שלום" ויהי-מה. נתון מוצק הוא בתודעתם כקיבוץ שמן ה"רמה" היו הסורים הרשעים ממטירים בזמנו אש על יישובי-הספר

הסופר והמשורר אהרון אמיר היה ממקימי "הוועד הציבורי הישראלי לזעזע לבנון".

ידיים. הפעילות התבטאה גם בהתקפות דמים של מוסלמים על כפרים נוצריים בלבנון ה"גדולי", בייחוד בשטחי "רצועת הביטחון" הצד"לית של ימינו אלה. התקרית החמורה ביותר נרשמה במאי 1920 (כחודשיים אחרי נפול טרומפלדור וחבריו ביי"א באדר בתל-חי, דרומית משם), כשנטבחו יותר מ-50 נוצרים בכפר עין-איבל. אגב: נוצרים רבים מן הדרום, מרוונים או יוונים-קתולים, נסו אז על נפשם אל תחומי שליטתם של הבריטים והשתקעו בחיפה ובסביבתה.

מטעמים טכסיסיים נמנעה דמשק בדרך-כלל מלדרוש את הכפפת לבנון ה"גדולי" למרותה, והסתפקה בהצעת פשרה שתבטא בהחזרת החבלים שצורפו אליו ב-1920 (שרוב יושביהם מוסלמים). הקריאה העקשנית ל"החזרת" החבלים האבודים אכן פילגה את דעת-הקהל בלבנון כצברפת וחיקקה את מעמדה של דמשק. בד-בבד עם זה שקדו עסקנים סוריים להסית את המוסלמים הסונים בערי-נמל כביירות או טריפולי לתבוע איחוד עם סוריה. בשיחה שקיים בנובמבר 1925 עם הנציב העליון החדש, אנרי דה-ז'ובנאל (שמזוויית אחרת הציג אותו גיל קיסרי לפני קוראי **נתיב** בגיליון הקודם), דרש המנהיג הסורי הלאומי שכיב ארסלן לערוך משאל-עם בחלקיה השנויים במחלוקת של לבנון.

המוסלמים הסונים של ביירות, שמצבם הכללי השתפר פלאים בבירת המדינה החדשה, אמנם התרככו עם הזמן, אך גם בעיר הזאת נשאר רובע סוני אחד שעד תום המנדט הצרפתי סירבו תושביו להניף את הדגל הלבנוני. בטרפולי, על כל פנים, לא פסקו הסונים מלהכריז על שאיפתם להינתק מלבנון ולהיספח ל"סוריה המאוחדת". ברוח זו פנו ב-1936 בעתירה לחבר-הלאומים, ערב המשאומתן על הסכם פרנקו-סורי חדש. משלחת סורית ששוגרה לפריס לשאת-ולתת על החוזה החדש העלתה את הדרישה "להחזיר לסוריה את השטחים שנלקחו ממנה וסופחו ללבנון". משנחתם הפרטיכל החדש בספטמבר 1936 התפרעו הסונים של טריפולי והכריזו שביתה כללית לחיזוק דרישתם להיספח לסוריה.

אחרי שגובשה ב-1943 "האמנה הלאומית" (הלא-כתובה), שלפיה התחלקו הנוצרים של לבנון בשררה עם הסונים, השלימו הסונים עם ה"הפרדה מסוריה" על תנאי שיהפכו הנוצרים עורף לצרפת וישלימו עם "הזהות הערבית" של לבנון. אבל גם אחר-כך, ואפילו אחרי שלמען ה"סולידריות הערבית" הבטיחה סוריה בפרטיכל אלכסנדריה (זו מגילת-היסוד של הליגה הערבית) "לכבד את עצמאות לבנון וריבונותה בגבולותיה הנוכחיים", לא זזה מסירובה להכיר באותה ריבונות הלכה למעשה: יחסים דיפלומטיים תקינים, כמקובל בין מדינות ששלום להן זו עם זו, מעולם לא נקשרו בין דמשק לביירות. בירתה של לבנון ידעה, ויודעת, **חיילים** סורים; **שגיר** סורי לא ראתה עדיין.

האריה בלול התרנגולות

סוריה העצמאית עמדו, כידוע, שני העשורים הראשונים מאז תום מלחמתה הראשונה של ישראל החדשה בסימן של זעזועים והפכות צבאיות. בלבנון, כנגד זה, היתה זו בסך-הכל תקופה של פריחה כלכלית

ולמחנותיהם, זה השטח שבימינו הוא מקיף את סוריה ולבנון, ירדן וארץ-ישראל, ואפילו כמה מחוזות בדרום-מזרחה של תורכיה. מסמכי ארכיון יעידו כי גם אבות הציונות המדינית באירופה מדברים היו בנשימה אחת על "סוריה ופלשתינה", ואילו כשהוקם ב-1866 המוסד המוכר לנו כאוניברסיטה האמריקנית של ביירות קורא עליו שם שנראה אז טבעי ופשוט: "הקולג' הפרוטסטנטי הסורי". בית-היתומים שנלך, שבניינו עודם בולטים על קרהרקיע של ירושלים, בגבולה של שכונת מקור ברוך, הוקם בעת ההיא לערך בשם "בית-היתומים הסורי", גם אם מעיקרו נועד לילדים נוצרים שהתייתמו בשחיתות של שנת 1860 בלבנון.

לבנון קיימת אמנם כישות מדינית נפרדת (בחנות צרפתית) מאז ה-1 בספטמבר 1920 (לאחר שהביטו הצרפתים ביולי אותה שנה את צבא "הממשלה הערבית" של האמיר פייצל בן חוסיין, ובכך פתחו את הדרך לחלוקתה של "ארץ-הפרת" בין בריטניה לצרפת), ומאז 1926 נחשבה רפובליקה תחוקתית עצמאית (אף שעד לשנת 1946 נשארה שטח-מנדט צרפתי, לפחות להלכה). בשנת 1944, סמוך לאחר שקמה הליגה הערבית, ביזמתה ובחסותה של בריטניה הגדולה, נתבעה לבנון (וניאותה) להצטרף אליה, וכעבור שנה הוזמנה (וניאותה) להימנות עם מחנה המנצחים במלחמת-העולם השנייה ועם מייסדות האו"ם. אך בספטמבר 1944, שעה שהתכנסה ועידת אלכסנדריה כדי להקים את הליגה הערבית, כבר ניצל ראש-ממשלתה של סוריה, סעדאללה גיברי, את המעמד ההיסטורי המכובד למסירת ההצהרה הבאה, למען ההיסטוריה:

הבעיה הסורית נוגעת בארבעה חבלים: סוריה, לבנון, פלשתינה ועבר-הירדן... אנו מעוניינים לכוון את 'סוריה רבה' ולשים קץ לפיצולים שנכפו עלידי כוח עדיף, אינטרסים בינלאומיים ויחסיריבות פוליטיים.

ובפברואר 1946 דיווחה סוכנות-הידיעות-הצרפתית מושינגטון כי דובר הנציגות הסורית שם טרח להבהיר כי "גבולות מלאכותיים מפרידים בין סוריה, לבנון, פלשתינה ועבר-הירדן".

משעה שהוכרעו צבאות העות'מנים, וצרפת החליטה להיענות ל"תופסי-מרובה" מקרב הנוצרים הלבנוניים (בעיקר מן הצמרת הדתית והחילונית של המרוונים) ולכוון את "לבנון הגדולי" עלידי צירוף חבלי הבקאע, ביירות, טריפולי, עכאר והדרום המתואלי (השיעץ) לגרעין הנושן של "הר-הלבנון", החלה פעילות קדחתנית, פעמים מתואמת למדי, של מוסלמים (סונים בעיקר) מן השטחים המסופחים ומשטחי "הפדרציה הסורית" המתוכננת, במגמה להשיב את "הלבנון הנוצרי" לממדיו הקודמים, ה"טבעיים", ולמנוע ממנו שליטה על ציבורים גדולים של מוסלמים / או דרוזים.

פעילות זו, שהחלה עוד לפני כינונה של לבנון כמדינה, לא הצטמצמה בחיזורים מדיניים שנועדו להשפיע בעיקר על "בעלי-הבית" החדשים באזור. כך, למשל, נועד פייצל עצמו ביולי 1919 לפגישה עם ועדת קינג-קריין האמריקנית כדי לדון ברותחים אותו "רעיון-סרק" של "יתנועת ההיפרדות", ש"משכילים ורחבי-דעת", כלשונו, היו דוחים אותה בשתי

מסחררת. המצב הפנימי בלבנון החל להידרדר עם חתימת "הסכם קהיר" ב-1969, שכמו אילץ את השלטון להשלים עם אוטונומיה מופקרת ושחצנית של ארגוני הפלשתינאים על אדמתה, ובכך סלל את הדרך לריסוק אחדותה ומרותה של המדינה מאמצע שנות השבעים עד תחילת שנות התשעים.

סמוך לפני ראשיתה של הטרגדיה בת 15 השנים התגוררו בתחומי לבנון מאות אלפי אזרחים סורים. נוכח טיבו התכני של המשטר שהתבסס מאז 1970 בדמשק בהנהגתו של הנשיא חאפז אל-אסד ("אסד" בערבית אריה), החותר על-פי מזגו וטעמו שלו ("בלי חצורות") למימוש שאיפותיה ה"מסורתיות" של סוריה, רשאים אנו להסתכן בהשערה שלא מעטים מקרבם היו סוכנים שתולים, שתפקידם לחתור במסתרים תחת יסודות קיומה הריבוני של לבנון.

עוד באוגוסט 1972 הצהיר אסד כבדרך-אגב ש"סוריה ולבנון ארץ אחת הן". בינואר 1975, זמן לא רב לפני השבר הגדול בלבנון, הבהיר שר-ההסברה שלו ש"לבנון לא תימלט מגזרת אחדותן של סוריה ולבנון". באותם ימים ביקר הנשיא אסד ביקור יחיד (וחטוף) בביירות, ובשובו משם העיר כי "בצאתי הבוקר מדמשק ל"עירייה הלבנונית" שתורה היתה לי הרגשה שאני נוסע מעיר אחת לחברתה בתוך ארץ אחת... אנו בנים לאותו לאום". בחישתו של האריה בעסקי הלול הלבנוני הפרוץ נגלתה לעין כל כמעט מיד לאחר שהחלה הטרגדיה, תוך גילוי וירטואוזי של ערמומיות, גמישות וכושר-תמרון.

את כישוריו אלה של אסד הפליא לתאר (לא בלי התפעלות) כרים בקרדוני, שמתעם מפקדת הפלגות הופקד בשנות השבעים על המגעים עם ארמון הנשיא אליאס סרכיס בבעבדא ועם ארמון הנשיא אסד בדמשק. וכך הוא כותב בספרו **השלום האבוד**¹:

"...נשיא סוריה מכונן בריתות ומפרקן בוירטואוזיות של עושה-להטים. הוא נוהג לבצע תפניות של מאה-ושמונים מעלות, לספח אל מחנהו כוחות נוספים ולהטיל קלפים חדשים. רגע הוא רוכש לו בעל-ברית ובמשנהו הוא מחפש לו ממלא-מקום... הוא מקפיד להלום בריב בלי להממו כליל, ולעזור לידיד בלי לחלצו לגמרי מן הבוץ. זאת מפני שהתפקידים עלולים להתחלף. ביום מן הימים יהיה היריב לידיד, והידיד ליריב.

... נשיא סוריה הקשוח מבצע את תכניותיו באורך-רוח ובהתמדה... הוא אוהב לעכל את טרפו בנחת, ולאחר כל פעולה הוא נעצר, נושא ונותן, בודק את השטח – ומנחית את המהלומה הבאה. הוא מיישם מעין מדיניות של מכות-הלם חשמליות, קצרות ולא רציפות... לדידו יש לכל דבר מחיר – אך הוא אשר אמור לקבוע אותו...

ב-20 ביולי 1976, תוך כדי פעולות הדיכוי של חייליו נגד כוחות אש"ף בלבנון ובעיצומה של המערכה על תל א-זעתר שבפאתי ביירות, נשא אסד בפני "מועצות-המחוזות הנבחרות" החדשות של סוריה אחד מנאומיו ה"מפורשנים" ביותר, שעד היום נחשב מפתח להבנת דרכו המדינית באזור בכלל ובלבנון בפרט. בנאומו זה חזר בפירוש על הנחת-היסוד שסוריה ולבנון הן ארץ אחת ועם

אחד. לא בכדי היו אפוא בלבנון כחצי מיליון סורים "לפני המאורעות", ולא בכדי חזרו הללו מאז לסוריה וכנגדם הגיעו לסוריה כחצי מיליון פליטים לבנוניים – או, כניסוחו שלו, "חצי מיליון מבני עמנו באו לסוריה", שהרי "הארץ והאדמה היא שלהם, הארץ הזאת [סוריה] שייכת לכל הערבים".

אלא שכאן התריס כנגד יאסר ערפאת ועושי-דברו:

מי זה קם בלבנון כיום ואומר לאו לסוריה בלבנון? זה דבר משונה ומוזר. אלה המדברים בשמה של פלסטין קמים ואומרים, אל תיכנסו ללבנון. הם שוכחים... או רוצים שאנו והעולם נשכח, שביירות היא בירתה של לבנון ולא של פלסטין... איך קם פלסטיני בלבנון ואומר לסורים, אל תיכנסו ללבנון.

לאחר-מכן הטעים אסד כי 50 אחוזים ממטוסי חיל-האוויר הסורי שנפלו בהתנגשויות עם "האויב" לפני 1973 אבדו בהגנה על עמדות של תנועת-ההתנגדות הפלסטינית, ולחשבון זה צירף גם את ה-13 שהופלו בקרב האווירי המפורסם שניטש בספטמבר 1973 בשמי צפון-מערבה של סוריה. הוא השתבח גם בעימותים שהתחוללו ב-71-1970 עם הירדנים – אלה "אחינו הקרובים ביותר" – "למען ההתנגדות" [אש"ף]. סולידריות זו עם ה"התנגדות" באה גם לנמק את התנגדותו שלו ל"תורת השלבים". מאותו טעם, הסביר בהמשך דבריו, נמנע מלנהל משא-ומתן להחזרת **חלק** מן הגולן וסירב אפילו לקבל **חלק** מן הגולן מכוח נסיגה חד-צדדית של ישראל, **בלי** להסתבך בכל משא-ומתן עמה.

אשר לעמדתו לגבי לבנון, אמר, "אנו מתבססים על העובדה שהננו בני אומה ערבית אחת... אנו חרדים לכל הלבנונים – נוצרים כמוסלמים – מפני שכולם בנים לאומתנו הערבית ודגל הלאומיות הערבית פרוש עליהם". כפטרוך-בחסד-עצמו לנוצרים אף הרחיק לכת ותקף את האמריקנים, על ש"בימקום אחד הם מגלים עניין בבעיה הנוגעת לנוצרים ובמקום אחר הם תומכים ככל יכולתם באלה שצלבן את ישוע". סוריה, מכל-מקום, אינה "ישות זרה" כשהדברים אמורים בלבנון: אם ירצו "אחינו בלבנון" להסתייע בכוחות המזוינים של סוריה, הרי כל אשר יבקשו יועמד לרשותם בכל חלק מאדמת לבנון, מקצה הדרום ועד ירכתי צפון.

כיום, לאחר עשרים שנות תהפוכות ונפתולים, רצופות "מאמץ עקשני וער", הגיע אסד למצב שבו יותר מ-30 אלף מחייליו מוצבים על אדמת לבנון. יחד עמהם מתגוררים שם כ-700 אלף אזרחים סוריים שאינם מוצאים להם פרנסה אלא במשק הלבנוני, המגלה סימנים ראשונים של התאוששות מעשרים שנות הלם ושיתוק (שכתוצאה מהן נספו, לפי סיכום רשמי בלתי-סופי, 144 אלף איש, נפצעו 197 אלף, ו-17 אלף עודם בחזקת נעדרים). עכשיו מחזיק אסד במדינה וסלית, שחלק גדול מאוכלוסייה אינו זוכר כלל את מולדתו כארץ מאוחדת, בבירה שצעיריה גדלו בעיר חצויה שכנופיות בריונים מושלות בה ומכוניות-תופת מקובלות בה כאמצעי-שגרה להכשרת דעת-קהל או לניהול דרשיח מדיני או רעיוני. הוא שולט במדינה שראש-ממשלתה (מוסלמי-סוני כמאז ומתמיד) הוא נהג מונית צידוני, שבחסדיה של משפחת המלוכה הסעודית, לא

¹ כרים בקרדוני, **השלום האבוד, נשיאותו של אליאס סרכיס (1976-1982)**, (הוצ' מערכות, 1986).

לקריאה נוספת:

מאיר זמיר: **התקומה של לבנון המודרנית** (אנגלית); (קרוב הלם, לונדון, סינדי, ניו המפשייר, 1985).

נביל חליפה: **קווי-הא-סטרטגיה של סוריה, ישראל ואירופה כלפי לבנון**, עיון בגורלה של מדינת-החיץ (ערבית); (מרכז ביבלוס לעיונים ומחקרים, 1993).

כנעאן מאכיה (סמיר אל-חיליל): **אכזריות ושתיקה**, מלחמה, עריצות, מרד והעולם הערבי (אנגלית); (נור-טון ושות', ניוירוק, לונדון, 1993).

סנדרה מקיי: **מותה של אומה** (אנגלית); (קר-גנדון וויד, ניוירוק, 1989).

דניאל פייפס: "דמשק ותביעת הזכות על לב-נון" (אנגלית); **אור-ביס** 30/4, חורף 1987.

דוד קמחי: **האופציה האחרונה**, המאבק לשלטון במזרח התיכון; (הוצ' עידנים, תל-אביב, 1992).

איתמר רבינוביץ': **הש-לום שחמק; יחסי ישראל - ערב 1949-1952**; (מקס-וול-מקמילן - כתר הוצאה לאור, 1991).

הניל: **המלחמה על לבנון 1970-1985**, מהדורה מתוקנת (אנגלית); (הוצ' אוניברסיטת קורנל, איתאקה ולוני-דון, 1984).

פחות מאשר בתבונתו ובתושייתו, צבר לו מיליארדים, והוא מתעתד להעשיר עוד יותר מכוח 49 אחוזים שהעניק לעצמו בהון-המניית של החברה הציבורית שהקים בירתו ההרוסה. ובתוך כך חולש אותו אסד העלאווי על עיימפולת של מדינה ששווי המטבע הגאה שלה ירד 300 ו-400 מונים לעומת מה שהיה עוד בשנות השמונים הראשונות.

מבחינתו רואה הוא את עצמו כמי שזכה והגשים, באורח-רוח ובעצבי-ברזל, חלום סורי נושן. הוא שולט על 10,453 קמ"ר של שטח רווי היסטוריה כבדת-משמעות, מוקד לתיירות בינלאומית שופעת דולרים בכל עונות השנה (לעתיד לבוא), המיושב בשלושה מיליוני אדם שבסופו של חשבון מגלמים מצבור של חריצות, חכמנות, קשרים וכשרון-מעשה שאין דוגמתם כמעט בחבל-עולם זה שלנו. שטח שכמה מפינותיו הנחשקות והצנועות ביותר מצמיחות שפעי-שפעים של סם שהוא מאשיותו של משק-הסמים הבינלאומי, שהכנסותיו הן מכשיר מניפולטיבי שלא יצויר יעיל ממנו בידי הנשיא ומקורביו האישיים ואו המוסדיים. ואילו האוכלוסייה הנתונה כאן לשליטתו היא הטרונגנית ומפוררת, חומר אידיאלי לניווט ולניצול בידי שירותים "מיוחדים" לסוגיהם. כך, למשל, אנשי חיזבאללה שבמגור השיעי שלה - שברצותו הוא מצר את צעדיהם וברצותו מרחיב - הם לא רק קוץ השש להינעץ בבשרה הרגיש של ישראל אלא גם מכשיר להבטחת תמיכה אירנית בסוריה לעת צורך. ועוד שמור לו היהלום שבכתר מלקוחיו: עיר-בירה כביירות, על נמלה הוותיק ועל מיליון יושביה, ששיקומה עשוי להשיב לה את תפארתה משכבר הימים, להפנות אליה אגב כך ידע ומשאבים טכנולוגיים ונבנאיים ממדרגה ראשונה, ולהזרים מיליארדים גם לקופתו הדלה שלו.

ולא נתעלם, כמובן, מן המשמעות הגיאוראסטרטגית של שליטה על כל אורך הגבול הצפוני של "אויב ציוני", שְכּוּר-חלום-שלום וקצוץ-כנפיים, מחוף ראש-הנקרה עד שדות מטולה, ומשם אולי (בעזרת אותו אויב בעל-חלומות) לאורך הירדן והירמוך בואכה חמת-גדר. ולא נשכח מה השפעתה האפשרית של יצירת רצף טריטוריאלי שכזה, מבחינתו של האריה הדמשקאי, על השיקולים והעמדות של שאר כוחות שבתחומי "סוריה רבה" (ממלכת-ירדן, "הרשות הפלשתינאית") כמו גם של גורמים אחרים, עמוסי דינרים ורדופי פחדים, שמן הסוואץ מזרח...

וכי צריך אדם לחכמה עילאית כדי לתפוס מהי לעומת כל אלה, בעיני אסד ומשטרו, חשיבותם הסגולית של סלעי-בזלת שבגולן, על קומץ הדרוזים הנאמנים המצפים להם שם כביכול בכיליון-עיניים בשתיים-שלוש עיירות?

לשמור על הגחלת

הנוכחות הסורית הכבדה והמתמשכת מעיקה, לפי רוב הדיווחים, על רוב-רובם של אוכלוסי לבנון, בלי הבדל עדה וכת, גם אם מטבע-הדברים מוכנים הבריות, משעיפה נפשם להורגים, לקבל כל שלטון המבאי עמו מידת-מה של ביטחון ותקוות-מה לנורמליות. על-כל-פנים, הנוחים יותר להשלים עם הנוכחות הסורית ברוח של אופורטוניזם ציני הם, בניגוד למצופה אצל הישראלי הממוצע, אנשי-עסקים מרונים דווקא. מן השאיפה

הספונטנית לחסות בצלה של דמשק - שרווחה אולי בעבר, לפחות בקרב מוסלמים-סונים בטריפולי או בחוגים שיעיים ב"בקאע" - לא נותר כמעט ולא-כלום.

מי שפיתח רגישות כלשהי להלכירוח לבנוניים בסיסיים ויכל לשער בנפשו כי צימאון-החיים-והמעש האופטימי, היוזמני, שמאז ומתמיד (אולי מימי סוחרי כנען) טיפוסי היה ללבנוני באשר הוא, עוד לא גז כליל. ככל שתתעורר כלכלת לבנון לפעילות מחודשת, וככל שתתנער ביירות מעפר, עתידה פריצת-הגדר האינדיבידואליסטית האנוכית של הלבנונים לחתור שוב לביטוי חופשי. כאן טמונה הגחלת הלוחשת של אותה "מנטליות" שאפשר להגדירה כתמצית רוחה של לבנון, תקוות תקומתו של עוף-החול, הוא ה"פניקס", שעל שמו היווני נקראה כמדומה פניקיה הקדומה.

אלה הם דברים שאינם ניתנים להישקל, אבל יש מצבים שבהם מוטב להביאם בחשבון. ולמרות השם הרע שיצא לה ללבנון בקרב ישראלים מכל המעמדות והמפלגות, אל לנו להעלים עינינו מתחייטה הצפויה של לבנון כשכנה בפועל, כבעלת-ברית בכוח, אף גם כמתחרה אפשרית רבת-תושיה. ראוי גם לזכור שבסתר-לב עדיין רבים מבניה רואים בישראל - חרף משקעים של מרירות ואכזבה - ערובה פוטנציאלית לביטחון מולדתם ולחירותה.

המשורר האלמוני שמילותיו מופיעות כמוטו למאמר הזה ספד ל"בריטוס" - היא ביירות - לפני 14 מאות שנים. משוררים סוריים, לבנוניים ופלשתינאיים ספדו לה לא פעם בשנים האחרונות. כשם שהתבדה הקדמוני כך, הדעת נותנת, יתבדו גם האחרונים. בהתייצבם מול שלוחיו של האיש המתואר כ"ספינקס מדמשק" אל להם אפוא לשלוחיה של ישראל לדוש רק בנושא הגולן ו"סידורי הביטחון" שמסביבו ולהסכים עם הגישה הסורית שלבנון היא, למעשה, עניין "פנימי" שלהם. אל להם לקבל כעובדה מוגמרת שלבנון היא אחוזת-עולם לסורים. יש ויש לדון אף גם לדוש בנושא הלבנוני, לפחות כדי שלא יהיו הסורים לבדם מכתביבים את סדר-היום!

יתרה מזו: אפילו תהיה לבנון עצמה אחרונה להשלים עם ישראל רשמית (כפי שהשכילו נתחנים לבנונים מפוכחים להעריך), חשוב לנו מאוד שבבוא עתה לשבת אל שולחן המשא-ומתן תדע נאמנה שישראל עשתה ככל יכולתה - בניגוד לקלגס הסורי הגס - להשיב לה את כבודה ואת ריבונותה. ושתדע נאמנה כי בעינינו ביטחונם של בניה קשור לבלי הפרד בביטחון בנינו שלנו.

נקנח בעוד מובאה קטנה מתיאור דרכו של אסד בספרו של כרים בקרדוני. אפשר אפילו שתהיה לנו לעור בהצלח "השלום האבוד":

אסד הוא איש משא-ומתן פתלתול ובלתי-צפוי... אם קורה, וזה קורה לעתים נדירות, שישבי ב"לאוי" פסקני, אין שום טעם עוד להתעקש, כי החלטתו סופית ונחרצת. לפי שעה, לפחות. כי אצל אסד כל סירוב צופן בחובו את זרעיה של הסכמה-בעתיד, כשם שכל הסכמה מקפלת בחובה את יסודותיו של סירוב אפשרי. צביעות, כפילות, תחבולה, או טכניקת משא-ומתן מתקדמת! איש לא ידע ■